

Volby a volebné systémy

- Tézý prednášky

©Prof. JUDr. Ľubor Cibulka, CSc.

November 2005

Vol'by a volebný systém

Volebné právo – zákl. politické právo

Spôsob ustanovovania do funkcie

rodom

losom

titulom zastávanej funkcie

menovaním

aklamáciou

plebiscitom

Voľby

- Zisťovanie väčšiny a menšiny
- Väčšinový princíp – základ reprezentatívnej demokracie

Funkcie volieb

- Symbolická – legitimizácia polit. systému
- Obnovy a reprodukcie polit. elity

Rozdelenie volieb

- Priame – nepriame
- Všeobecné – dielčie
- Celoštátne – regionálne – miestne
- Jednokolové – viackolové
- Nové – opakované
- Riadne – mimoriadne - doplňovacie

Volebné právo

- Všeobecné
 - 1. krát – Francúzsko 1789
 - cenzy
 - aktívne volebné právo
 - pasívne volebné právo
 - prekážky výkonu volebného práva
 - nástroje zabezpečenia

Volebné právo

- Rovné
 - nástroje zabezpečenia
 - volebná geometria – gerrymandering
(koncentrácia opozície vo volebných okrskov;
roztrhnutie volebných obvodov – rozptýlenie
opozície;
kandidát opozície vo volebnom obvode bez
podpory)

Volebné právo

- Priame
- Tajné hlasovanie
 - povinne tajné
 - dňané na výber voliča

Volebný systém

- Pojem:

v širšom zmysle – súhrn spoločenských
vzt'ahov, ktoré vznikajú pri voľbách

v užšom zmysle - konkrétny spôsob
organizácie a riadenia volieb, zisťovanie
výsledkov

Volebné techniky

Algoritmus prevodu hlasov na mandáty

- väčšinový volebný systém
- proporcionálny volebný systém

Väčšinový volebný systém

Znaky:

- jednomandátové volebné obvody (alt. viacmandátové VO)
- menšie volebné obvody
- počet obvodov zodpovedá počtu mandátov

osobný princíp

Väčšinový volebný systém

- Relatívna väčšina
 - systém jednokolový
- Absolútna väčšina
 - systém dvojkolový
 - viacokolový
 - alternatívne hlasovanie
 - obmedzený hlas /limited vote/
 - kumulatívne hlasovanie

Väčšinový volebný systém

- stabilita výkonnej moci
- osobná väzba poslancov
- menšia politická štrukturovanosť zák. orgánu

- prepád hlasov
- úloha politických strán

Volebný systém pomerného zastúpenia

Algoritmus - $\% \text{ počet získaných hlasov} = \% \text{ počet mandátov}$

Charakteristické znaky

- viacmandátové volebné obvody
- osobitný prípad - volebný obvod územie štátu
- stranické kandidátky
- koalície
- neprepadajú hlasy
- parlament – politické zrkadlo

Kandidátne listiny

- Prísne viazané
- Viazané
- Volné
- Horizontálne

Systemy rozdeľovania mandátov

- systém volebného čísla = volebný kvocient
- systémy rozdelenia zostatkových hlasov
- systém volebný deliteľ
- poloproporcionálne volebné techniky
- jednomenné prenosné hlasovanie

Volebný kvocient

- Hareova formula
- Hagenbach-Bischoffova formula
- Droopova formula
- Imperialli
- Haare-Niemayer
- Automatické volebné číslo

Hareova formula

$$Q = \frac{H}{M}$$

Hagenbach-Bischoff

$$Q = \frac{H}{M + 1}$$

Droopova formula

$$Q = \frac{H}{M + 1} + 1$$

Imperiali

$$Q = \frac{H}{M + 2}$$

Haare Niemayer

$$M_s = H_s \frac{M}{H}$$

Automatické volebné číslo

- Q - určuje zákon
- Nie je vopred známy počet mandátov parlamentu

Rozdelenie zostatkových mandátov

- Metóda najväčšieho priemeru
- Metóda najväčšieho zostatku
- Metóda najväčšieho volebného čísla

Volebný deliteľ

- Hlasy strany sa delia prirodzenými číslami
- D'Hont
- Imperiali
- Saint Lague
- Vyrovnávací metóda
- Dánsky systém
- Huntington

D'Hont

- $n =$ celé číslo

$$Q = \frac{H}{1;2;3;n\dots}$$

Imperialli

- n - začína číslom 2

$$Q = \frac{H}{2;3;4;n..}$$

Saint Lague

- $n =$ nepárne čísla

$$Q = \frac{H}{1;3;5;n\dots}$$

Vyrovnávací metoda

- $n = (10n - 5) : 7$, pričom $n =$ celé číslo

$$Q = \frac{H}{1,4; 2; n \dots}$$

Dánsky systém

- $n=3n-2$, pričom $n=$ celé číslo

$$Q = \frac{H}{1; 4; 7; n \dots}$$

Huntington

- $n =$ celé číslo

$$Q = \frac{H}{\sqrt{n(n-1)}}$$

Proporcionálny VS

- Politické zrkadlo
- Neprepadajú hlasy voličov
- Každý hlas sa uplatní
- Politicky štrukturovaný parlament
- Koalície – stabilita
- Uzavieracia klauzula

Poloproporcionálne volebné techniky

- limitované hlasovanie /jednomenné neprenosné hlasovanie/
 - volič nemá toľko hlasov koľko sa delí mandátov
- kumulované hlasovanie
 - volič môže pridelit' viac hlasov na jeden mandát

Jednomenné prenosné hlasovanie

- najmenej trojmandátové volebné obvody
- volič zostavuje poradie kandidátov podľa vlastnej preferencie
- možnosť prenosu preferencií na ďalšieho kandidáta

Zmiešané volebné systémy

- Kombinácia väčšinového s pomerným systémom